

Fanø Erhvervs- og Turistforening.

Bestyrelsens årsberetning 2009 v/Hanne Thyssen.

2009 var et år mærket af finanskrisens kriser effekter. Noget som vi også har mærket på Fanø. Boligmarkedet er gået i stå, der er stigende arbejdsløshed i mange erhvervssektorer og et stigende udgiftsniveau på det sociale område.

Byggebranchen er en af de brancher, der er blevet hårdt ramt, og det gælder også på Fanø

På landsplan er turismen også hårdt ramt af krisen. Den foreløbige opgørelse, baseret på de 4 landsdækkende feriehusudlejningsbureauer, viser en tilbagegang på 12% fra 2008 til 2009.

På Fanø har vi imidlertid ikke oplevet krise i turismen. Camping er gået frem i 2009 og feriehusudlejningen er minimum på niveau med det 2008, som vel at mærke var et rigtigt godt år.

Der er heller ikke noget, der tyder på, at turisternes forbrug er faldende. Selvom der naturligvis kan være individuelle forskelle, er den generelle tendens at omsætningen holder niveauet. Der er endog virksomheder som kan berette om rekordomsætning i 2009.

Slagter Christiansen fik bygget sin nye slagterforretning, der er blevet så flot, at selv en vegetar burde kunne føle sig hjemme, Fanø Krogaard fik et nyt forpagter par med mange års erfaring fra hotelbranchen, Fanø Bryghus genåbnede, så der nu atter brygges øl på Fanø.

Det skal også her nævnes, at vi på Fanø har kvalitetsmæssigt har et fantastisk godt udbud indenfor kunst og kunsthåndværkere. Det er noget, som er værd at rejse efter i sig selv.

At vi klarer os relativt godt betyder imidlertid ikke, at vi bare kan læne os tilbage. Tingene kommer ikke af sig selv og vi må alle stå sammen for at sikre, at vi i de kommende år får vækst på Fanø.

Bestyrelsens arbejde

Bestyrelsen har i 2009 afholdt 6 bestyrelsesmøder. I forhold til tidligere er vi gået over til at holde morgenmøder, så vi starter kl. 8.

Selvom en stor del af arbejdet har handlet om drift af Fanø Turistbureau, har vi også drøftet en lang række andre ting, blandt andet samarbejdet med Fanø Kommune (se nedenfor), tættere samarbejde med Esbjerg Erhvervsudvikling og de øvrige erhvervsorganisationer i regionen, udvikling af naturvejlederordningen.

Udover bestyrelsesmøder, dialogmøder med kommunen, møder med de øvrige erhvervs og turistorganisationer, har de enkelte bestyrelsesmedlemmer været involveret i en række projekter. Formanden deltog aktivt i Dragefestivalens 25 års jubilæum, i "Julefremstødet i Esbjerg", forberedelsen af Ameland turen samt Ren-ø-dagen. Birgit Nielsen har været primus motor i julearrangementet i Nordby og i Ren-ø-dagen. Hans Mathiasen er foreningens repræsentant i bestyrelsen i Sydvestjysk Udviklingsforum (SVUF).

Vi har afholdt 2 medlemsmøder i 2009. Det første var om kommuneplanen (se nedenfor), det andet var et debatmøde i Oktober i forbindelse med kommunalvalget, lavet i samarbejde med Café

StorM. Vores ambition for 2010 er at øge antallet af medlemsmøder, og det er vores opfattelse, at den nye organisation vil ændre så meget på bestyrelsens opgaver, at der nu bliver overskud til arbejde mere med medlemspleje.

Fanø Erhvervs og Turistråd

Bestyrelsen har i det forløbne år brugt meget tid og mange møder på at få frem til at finde en løsning på 2 store udfordringer:

1. Hvordan finder vi et andet økonomisk fundament for Fanø Turistbureau efter at vi måttet konstatere, at der ikke er basis for at køre bureauet som en kommerciel forretning?
2. Hvordan sikrer vi det bedste mulige samarbejde mellem Fanø Erhvervs og Turistforening og Fanø Kommune?

Efter en række drøftelser med Fanø Kommunes Erhvervs og Turistudvalget nåede vi frem til det forslag om et nyt Erhvervs og Turistråd, som efterfølgende er blevet godkendt af både kommunalbestyrelsen og medlemmerne af Fanø Erhvervs og Turistforening.

Det nye råd får en økonomisk indsprøjtning fra Fanø Kommune. Fanø kommune bidrager med ca. 1,5 mill. Kr. og turisterhvervet forventes at bidrage med det samme. Dette betyder, at der bliver bragt balance i driften af bureauet og mulighed for at øge aktivitetsniveauet. Vi forventer at kunne ansætte en bureauleder, som får det daglige ansvar for bureauet. Dermed bliver den nuværende turismechef frigjort til i højere grad at tage sig af udviklingsopgaver.

Turismechefen bliver ansat som direktør i det nye råd, og kommer således fremover til at referere direkte til rådets bestyrelse. I dag er han jo ansat i Fanø Kommune.

Bestyrelsen i det nye råd udvides med 2 personer, som udpeges af Fanø Kommune. Dermed får vi samarbejdet mellem kommune og erhvervsliv placeret på bestyrelsesplan og dette forventer vi vil styrke samarbejdet.

Det nye råds formål bliver også bredere end hidtil. Som det altdominerende erhvervs fylder turismen meget, men vi vil forsøge at gøre rådet til hele erhvervslivets organisation på Fanø.

Men mister vi ikke vores selvstændighed overfor kommune og politikere på denne måde?

For det første er vi jo nødt til at se realiteterne i øjnene: vi er ikke selv i stand til at løfte den opgave der hedder at drive Fanø Turistbureau. Vi har brug for Fanø Kommune til at løfte denne opgave. Bureauet har så mange public-service opgaver, at det er naturligt at Fanø Kommune bliver økonomisk involveret i driften.

Men vi ser også flere fordele end ulemper i at få Fanø Kommune med på bestyrelsesplan. Rådet kan fortsat frit udtale sig om de emner, der rører sig, men vi får muligheden for at drøfte sagen direkte med de ansvarlige. Først og fremmest handler det om, at vi har én fælles interesse, at sikre at Fanøs fortsatte udvikling. Den opgave løser vi bedst ved at sidde ved samme bord.

Så Fanø Erhvervs og Turistråd vil fortsat blande sig i debatten, som vi har gjort på flere områder i 2008.

Revision af kommuneplanen

Som lovet på generalforsamlingen i 2008 afholdt vi et medlemsmøde om kommuneplanen i April. Da kommuneplanen lægger rammerne for Fanøs udvikling i mange år fremover, fandt vi det

væsentligt at arbejde grundigt med emnet. Medlemsmødet var desværre ikke velbesøgt, men vi fik alligevel en spændende diskussion og fik lavet et oplæg, som vi sendte til Fanø kommune.

Hovedindholdet i vores oplæg var:

BOSÆTNING OG INFRASTRUKTUR

Vi har behov for øget befolkningstilvækst, hvilket både skal ske ved 1) at tiltrække nye borgere til øen og 2) tilbyde borgere, der allerede bor på øen, tidssvarende boliger.

Der bør sættes på at bygge boliger til unge, således at de fortsat vil have mulighed for at bo på Fanø, når de skal flytte hjemmefra og skabe deres egen tilværelse.

Bedre muligheder for individuelle ønsker til boligens udseende. Hver tid har sine arkitektoniske stilarter, og dette bør der også være mulighed for på Fanø. Dette hænger også sammen med muligheden for at tiltrække nye virksomheder. Skal Fanø kunne tiltrække små virksomheder indenfor kreative erhverv/liberale erhverv, er det boligen og bomiljøet (natur, kultur, servicefaciliteter), der er den afgørende faktor. Kreative mennesker forlanger også mulighed for kreativitet, når det gælder bolig. Derfor skal meget restriktive lokalplaner, som f.eks. Vangled udstykningen, undgås.

Vi finder ingen grund til generelt at ændre områder fra sommerhusstatus til helårsstatus, men der kan være tilfælde, hvor det kan være hensigtsmæssigt at lade mindre sommerhusområder ændre status, hvor de grænser op til helårsområder.

Vi kan konkret pege på 3 områder, hvor det vil være attraktivt at udstykke nye boligområder. For det første et område mellem Kikkebjergvej og Hjøvervej, for det andet en fortsættelse af Vangled udstykningen og for det tredje området mellem Landevejen og Vesterland i Sønderho.

Foreningen stiller sig positiv overfor nye lokale energianlæg som f.eks. et flisfyret varmekværk eller et solcelleanlæg. Samsø kunne i denne sammenhæng være et eksempel til inspiration. Den optimale placering vil være i Rindby i forbindelse med det eksisterende nød anlæg.

Den eneste mulighed for en bedre sikring af lavtliggende boliger vil være en forhøjelse af digerne, men om det vil være en reel sikring i en fremtidig klima situation, er svært at svare på.

Foreningen ser positivt på ideen om at etablere en landings/startbane for mindre fly. Vi ser 3 mulige placeringer af en sådan bane, 1) vest for vindmøllerne 2) Sandflod hede eller 3) området ved "Farmen" i Sønderho. Det ville så også være der, hvor en helikopterlandingsplads skulle placeres. Placering af støjende/belastende aktiviteter skulle i givet fald også placeres i sammenhæng med disse anlæg.

ERHVERV OG TURISME

Stranden, og de oplevelser/aktiviteter man kan få på stranden, er det vigtigste argument for at tage på ferie på Fanø. Fred og ro/afslapning fylder stadig meget som motiv, men trenden er, at der også skal være oplevelser til, oplevelser hvor man selv er aktiv. Stranden på Fanø er så stor, at der er plads til mange forskelligartede aktiviteter.

Der bør derfor også være plads til et etablere et aktivitetscenter, som kan samle en lang række forskelligartede aktiviteter, strandsejls, windsurfing, kajak og andre sportsprægede aktiviteter (Volleyball mm). Det kunne også være hesteudlejning. Foreninger også positiv overfor, at der kan opstilles midlertidige bygninger til diverse servicefaciliteter (cafe, toiletter mm). Det er imidlertid vigtigt at holde en høj kvalitet, og der bør derfor udarbejdes koncessionsaftaler med klare kravspecifikationer til de virksomheder, som ønsker at drive aktiviteter på stedet.

Det er vores forventning, at øens erhvervsstruktur også fremover vil være præget af små virksomheder. Det er imidlertid ikke et mål i sig selv at erhvervsstrukturen skal være præget af små virksomheder. Foreningen mener, at der er behov for at skabe rammerne for, at der kan skabes nye lokomotiver, som kan fremme turistudviklingen. Der tænkes her på mulighed for etableringen af nye hoteller, samt mulighed for udvidelse/sammenlægning af eksisterende virksomheder. Skulle der eksempelvis vise sig et behov for en sammenlægning af flere campingpladser, bør der være mulighed for dette.

Det er heller ikke et mål i sig selv at levere sine ydelser til den lavest mulige pris. Derfor bør passus i afsnittet om autocampere i den eksisterende kommuneplan om dette, fjernes.

Der er umiddelbart ingen oplagte steder for nye erhvervsarealer. På den ene side er det vigtigt for mange virksomheder ikke at blive gemt langt væk, på den anden side har det æstetiske indtryk stor betydning, både for Fanø som turistmål og som bosætningsområde. Det er således også vigtigt at sikre, at indfaldsvejene til de 4 centerområder på øen holdes pæne og ryddede.

Det eneste større sammenhængende erhvervsområde, som foreningen kan pege på, er området mellem postvejen og Rindbyvej. Her er der både let tilgængelighed og mulighed for at lave en æstetisk tilfredsstillende løsning. Foreningen stiller sig også positiv for at udlægge et mindre erhvervsområde i Sønderho, f.eks. nordøst for "den nye kirkegård".

NATUR OG KULTURMILJØ

Foreningen finder ikke noget behov for at foretage nye reguleringer som følge af øens fremtidige status som nationalpark. Området er i forvejen kraftigt reguleret, som følge af områdets status som RAMSAR område med mere. Det er derfor foreningens opfattelse, at der i højere grad skal være fokus på tilgængelighed end begrænsninger i adgangen til naturen.

Foreningen finder derfor ingen grund til at regulere adgangen til særligt følsomme naturområder. Der kan være forhold som f.eks. rugende fugle med mere, som kan godtgøre periodevise reguleringer, men der er 2 indsatsområder, der bør sættes på: 1) information og formidling om naturen på Fanø, og her indgår naturvejlederordningen som et væsentligt element, 2) udbygning af såvel cykel- som vandrestinet, som i sig selv virker adfærdsstyrende i adgangen til naturen.

En vision for Fanø i nationalparken kunne derfor være:

- 1) Fanø er det område, der har det bedst udbyggede cykel- og vandrestinet, gerne med anvendelse af mere naturvenlige materialer end asfalt (eksempelvis blanding af klæg og muslingeskaller, som anvendes på Ameland) og
- 2) Fanø er det område, der har den største udnyttelse af moderne teknologi i formidlingen af områdets kvaliteter og oplevelser, således at der bliver skabt et sammenhængende virtuelt lag. Dette vil sandsynligvis også kunne medvirke til at mindske behovet for fysisk skiltning.

Når der tales tilgængelighed er det også vigtigt at tale tilgængelighed for personer med diverse former for bevægelseshandicap. Eksempelvis kan der gøres meget for at forbedre adgangen til stranden, som fortsat og vil være Fanøs attraktion nr. 1.

Fanø er andet og mere end natur, og de gamle bydele i Nordby og Sønderho udgør en væsentlig attraktionsfaktor, både for turismen og bosætningen. Det er en væsentlig del af Fanøs brand. Derfor bør den hidtidige forskønnelse af byområderne fortsætte.

Det er imidlertid ikke kun i de ældste dele af byområderne, der er behov for forskønnelse. Centerområdet på strandvejen i Nordby har behov for forskønnelse, og der er et stort behov for renovering og forskønnelse af centerområderne i både Fanø Bad og Rindby Strand. Det hænger ikke sammen, hvis vi har en smuk natur, smukke gamle bymiljøer og så nedslidte centerområder i

turistcentrene. I den sammenhæng er der blevet lavet et stort stykke arbejde i forbindelse med Fanø Kommunes byfornyelsesprojekt om Fanø Bad, som kan indarbejdes i kommuneplanen, og noget lignende kunne med fordel laves ved Rindby Strand.

Søfarten har ikke længere nogen erhvervsmæssige betydning på Fanø, men den maritime historie kan i øget omfang blive en væsentlig attraktion for Fanø. Reetablering og forskønnelse af de maritime anlæg i Nordby og Sønderho bør derfor fremmes.

Det endelige kommuneplansforslag kom så ud til høring i efteråret. Vi genfremsendte her det tidligere fremsendte oplæg og afventer nu den færdige kommuneplan.

Studietur til Ameland:

Det lykkedes endelig at gennemføre vores studietur til Ameland. 18 medlemmer deltog i turen, som var en stor succes.

Socialt fik vi tid og lejlighed til at tale med kolleger, og alle var enige om, at vi bør gentage turen i 2010. Vi arbejder nu på at finde et relevant rejsemål, og modtager gerne gode forslag.

Fagligt var det en meget inspirerende tur, som i detaljer er beskrevet i nyhedsbrevet fra December 2009. Jeg skal her nøjes med at nævne et par af de vigtigste oplevelser, som også rammer ind i de diskussioner vi har på Fanø.

Et veludbygget stinet. Der er ca. 100 km cykelsti på Ameland, som er opbygget på en måde, så det giver masser af variationsmuligheder, ligegyldigt hvor på øen man befinder sig. Der er en normal asfalteret cykelsti langs øens hovedvej, men derudover er der både en cykelsti på diget langs vadehavet og en cykelsti mellem klitterne langs stranden. De 3 stier forbindes af en rækkes tværgående cykelstier. Vi oplevede at cykle på den sti, der snoede sig mellem klitterne. Stien er lavet af en blanding af stenmel og muslingeskaller, var glimrende at cykle og gå på og faldt fantastisk godt ind i landskabet.

En konsekvent satsning på at udvikle en række festivaler og events med en kvalitet, som kan tiltrække nye gæster til øen. Der er særlige sportsevents som beachrugby turnering, beachvolley turnering og Madness Festival for surfere, kulturelle festivals som Roggefesten (kulturfestival med gadeteater, musik mm) og kunstmåned.

November måned er kunstmåned på Ameland. Hele måneden er der et utal af kunststillinger, i museer, gallerier, restauranter, kirker, ude i naturen og sågar i en bondemands lade. Kunstmåned har givet 4.000 nye gæster, primært på 3 dages ophold, som var med til at holde gang i øens andre tilbud, herunder restauranterne.

De store offentlige investeringer i infrastruktur og faciliteter er i høj grad finansieret af den særlige turistskat/kurtakst. Ameland opkræver 1€ /overnatning og 1€ pr færgepassager i kurtakst. Indtægterne indgår som en del af kommunens normale indtægtsgrundlag, men giver også kommunen en mulighed for at medvirke i finansieringen af de mange events på øen.

Også på markedsføringsområdet er Ameland kommune aktive og har efter krone til krone princippet bidraget i den fælles markedsføringspulje. I 2010 forventes puljen at blive ca. 2,6 mill. kr.

Brugen af stranden. Stranden er væsentligt smallere end på Fanø og det er normalt ikke tilladt at køre på stranden. Til gengæld har man givet tilladelse til opførelse af i alt 4 restauranter på stranden, bygget på et fundament af pæle. Restauranterne har både en indendørs restaurant og en udendørs terrasse, som kan bruges hele året. Om vi kan og bør lave permanente bygninger på

stranden på Fanø er et af de store spørgsmål. En del de store events bliver også holdt på stranden, hvilket gælder både de egentlige sportsaktiviteter og de afledte arrangementer.

Cykler i gågader. Hollænderne er cyklister, og med mere end 10.000 cykler til udlejning, fylder cyklisterne meget på Ameland. Vi mødte ikke voldsomt mange cyklister under vores ophold, men ifølge folkene på Ameland er der et fint samspil mellem de forskellige trafikanter. I byen Nes er centrum af byen gågadezone, men det er tilladt at cykle, og det giver tilsyneladende ingen problemer. Om det skyldes, at cyklister i Holland har en mere civiliseret trafikultur end danske cyklister er ikke sådan lige til at svare på, men erfaringerne fra Ameland viser, at det kan lade sig gøre at blande cyklende og gående trafik.

Det bringer os let og elegant over til et af de emner, der gennem flere år har optaget befolkningen i den nordlige ende af øen.

Gågade i Nordby

For andet år i træk var der forsøg med at lave hovedgaden i Nordby til gågade i perioden 1/6-1/9 på strækningen fra Store Slippe til Niels Engersvej. Erfaringerne fra 2008 viste, at det var vigtigt med en ordentlig skiltning og en håndhævelse af reglerne. Derfor blev politiet denne gang inddraget i udformningen. En af de markante ændringer var, at der blev indført forbud mod cykling i gågaden, hvilket har skabt stor debat og utilfredshed.

Ensretning af Hovedgaden fra Posthustorvet til Niels Engersvej resten af året er til gengæld blevet en permanent løsning.

Gågadespørgsmålet deler fortsat butiksindehaverne i 2 lejre, men det forhindrede dog ikke, at samarbejdet om fælles arrangementer også udviklede sig i 2009. Opbakningen til late-night er fortsat stigende, Halloween er nu blevet en fast ingrediens, og som noget nyt er man gået sammen om juleudsmykning og juleaktiviteter.

Det har man for længst fundet ud af i Sønderho, hvor borgerforeningen med både landdistrikternes uge og julemarkedet har udviklet 2 spændende og flotte events.

Udvikling af events på Fanø

Netop events er noget af det vi er rigtig gode til på Fanø. Dragefestivaler, Godtfolk, Fanø Sommerkoncerter, Fanø Guitarfestival, Fanø Sommercup. Fanø Strikkefestival, ja man kan blive ved. I 2010 når vi op på mere end 20 forskellige festivaler og større events.

Alle disse festivaler drives af ildsjæle, som står for alt. Men gange af disse ildsjæle har behov for støtte på en række områder. Det kan være markedsføring, økonomistyring eller andre områder. Derfor har Fanø Erhvervsklub foreslået Fanø Kommune, at der ansættes en festivalkoordinator, som kan være fremtidens omdrejningspunkt for videreudvikling af festivaler og events. En festivalkoordinator, som har fingeren på pulsen og overblik over hvad der foregår.

Vi støtter dette forslag og håber, at der kan findes en økonomisk løsning, som gør det muligt at få en festivalkoordinator ansat.

Dragefestivalen

At der er meget arbejde forbundet med at forberede og afvikle events har vi selv fået at føle. Fanø Dragefestival, eller Fanø International Kite Fliers Meeting som den egentlig hedder, havde 25 års jubilæum og derfor blev alle sejl sat til for at fejre dette. Det betød, at vi var medarrangør af festivalen, og skulle stå for jubilæumsfesten.

For at gøre en lang historie kort fik vi lavet en festaften i Fanø Rideklubs hal for 1000 mennesker, med udstilling om festivalens historie gennem 25, mad og drikke, den traditionelle drageauktion og dans og musik med et tysk rockorkester til kl ??? om natten. Vi vil gerne sig tak til de mange frivillige, som hjalp os med at sætte op og pille ned, sælge pølser, chili-con carne, øl vin og sodavand. Vi fik skabt en fest, som alle syntes var en stor succes.

Selve festivalen var også en kæmpe succes. Der har aldrig været så mange deltagere og så mange drager på himlen som i 2009. Festivalen på Fanø er verdens største dragefest. Og den er speciel på den måde, at det er græsroddernes fest. Der er ingen direkte kommercielle interesser blandet ind i arrangementet (store sponsorer, professionelle deltagere mm), det klares af frivillige og lokal sponsorstøtte fra Fanø.

For de 2 initiativtagere til festivalen er det vigtigt, at denne ide bibeholdes, men man er meget interesseret i at udvikle festivalen og sikre dens eksistens fremover. Derfor arbejder vi på at få skabt en Drage Foundation, som på sigt skal overtage ansvaret for festivalen. Vi har en drøm om at skabe Europas første Drage Museum.

Og med disse ord vil jeg afslutte bestyrelsens beretning og give ordet til Turismechefen.